

Sygn. akt II KK 117/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Anna Janczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej,

w sprawie **D. M. G.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 grudnia 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 22 czerwca 2017 r., sygn. akt II K [...],

1) oddala kasację,

**2) kosztami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 22 czerwca 2017 r. (sygn. akt II K [...]) D. G. został uznany winnym szeregu czynów m.in. z art. 286 k.k. (popołnionych od maja 2004 r.), a także czynu z art. 65 § 1 i 3 k.k.s. w zw. z art. 6 k.k.s. popołnionego w lutym 2011 r. oraz w okresie od lutego do maja 2011 r. oraz czynu z art. 65 § 1 k.k.s. w zw. z art. 6 k.k.s. popołnionego od maja do grudnia 2012 r. Wymierzając kary grzywny za czyny jednostkowe Sąd przyjął jednolitą wysokość stawki dziennej w wymiarze 20 zł. Następnie na podstawie art. 39 § 2 k.k.s. i art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 20 § 2 k.k.s. i art. 39 § 1 k.k. wymierzono

D. G. karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat oraz karę łączną grzywny w wymiarze 600 stawek dziennych, każda w wysokości 20 zł.

Z uwagi na fakt, że wyrok wydawany był w trybie art. 343 k.p.k., uprawomocnił się bez zaskarżenia.

Od powyższego prawomocnego orzeczenia w części dotyczącej orzeczenia o karze grzywny, w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punkcie 1 ppkt u w sentencji wyroku oraz w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 2 sentencji wyroku dotyczącym orzeczenia o karze łącznej grzywny, na niekorzyść skazanego D. M. G. kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. wniósł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, zarzucając przedmiotowemu rozstrzygnięciu *„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie - art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 2 k.p.k. polegające na uwzględnieniu wadliwego w części wniosku prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy i wymierzeniu oskarżonemu D. M. G. za czyny z art 65 § 1 i 3 k.k.s. w zw. z art. 6 k.k.s., popełnione w lutym 2011 r. oraz w okresie od lutego do maja 2011 r. oraz za czyn z art. 65 § 1 k.k.s. w zw. z art. 6 k.k.s., popełniony w okresie od maja 2011 r. do grudnia 2012 roku, kary grzywny przy przyjęciu stawki dziennej grzywny w kwocie po 20 złotych stawka, to jest poniżej dolnego ustawowego jej progu, w konsekwencji czego doszło do rażącego naruszenia przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 23 § 3 k.k.s. który stanowi, że stawka dzienna grzywny nie może być niższa od jednej trzydziestej części minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w czasie popełnienia czynu ani też przekraczać jej czterystukrotności, podczas gdy zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 października 2010 r. (Dz.U. Nr 194, poz. 1288) minimalne wynagrodzenie za pracę w 2011 r. zostało ustalone na kwotę 1386 złotych, zaś zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. (Dz.U. Nr 192, poz. 1141) minimalne wynagrodzenia za pracę w 2012 r. zostało ustalone na kwotę 1500 złotych w związku z czym dolna granica stawki dziennej grzywny wymierzonej oskarżonemu za przestępstwa popełnione w 2011 r. nie mogła być niższa niż 46.23 złote, natomiast za przestępstwo popełnione w okresie od maja*

2011 r. do grudnia 2012 r. nie niższa od kwoty 50,00 złotych, czego konsekwencją było rażące naruszenie przepisów art. 23 § 3 k.k.s. i art. 39 § 2 k.k., polegające na wymierzeniu oskarżonemu za zbiegające się przestępstwa skarbowe oraz przestępstwa z ustawy - Kodeks kary łącznej grzywny przy przyjęciu stawki dziennej kary łącznej grzywny w naruszającej art. 23 § 3 k.k.s. w kwocie 20 złotych.”

Podnosząc powyższe zarzuty Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Istota zarzutu sformułowanego w kasacji sprowadza się do stwierdzenia, że wysokość stawki dziennej kary łącznej grzywny została ustalona przez Sąd z naruszeniem obowiązującego prawa, bowiem nie mogła być niższa od kwoty 46 zł 23 gr, a więc 1/30 najniższego wynagrodzenia obowiązującego w czasie popełnienia czynu w roku 2011. Wskazany przez Autora kasacji sposób obliczenia tej kwoty jest jednak nieprawidłowy. Należy mieć bowiem na uwadze fakt, że wymierzając karę łączną, w tym karę łączną grzywny sąd zobligowany jest do stosowania zasad określonych w art. 4 § 1 k.k., a więc najkorzystniejszego dla oskarżonego stanu prawnego obowiązującego w okresie wyznaczonym czasem popełnienia każdego z przestępstw stanowiących podstawę orzeczenia kary łącznej grzywny (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 stycznia 2015 r., IV KK 224/14, w którym wskazał, że: „stosując w prawidłowy sposób art. 4 § 1 k.k. w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego, sąd winien rozważyć „względność” ustaw przy porównaniu stanu normatywnego z daty orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw wchodzących w skład zbiegu.”).

Powyższe dotyczy także minimalnej wysokości stawki dziennej kary łącznej grzywny, ustalanej na nowo, zgodnie z treścią art. 20 § 2 k.k.s w zw. z art. 86 § 2 k.k. Mając na względzie to kryterium, regulacje prawne obowiązujące w dacie popełnienia czynu zabronionego opisanego w punkcie XXI aktu oskarżenia (czyn popełniony w lutym 2011 r.) nie były stanem prawnym najwzględniejszym dla sprawcy. Kara łączna grzywny została bowiem orzeczona w miejsce jednostkowych

grzywnien orzeczonych za przestępstwa i przestępstwa skarbowe popełnione w okresie od 31 maja 2004 r. W okresie tym wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę była znacznie niższa (w 2004 r. - 824 zł). Ustalona przez Sąd wysokość stawki dziennej kary łącznej grzywny nie naruszała więc wskazanego przez Autora kasacji rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 2010 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2011 r. (Dz.U. Nr 194, poz. 1288) w zw. z art. 23 ust. 3 k.k.s., bowiem rozporządzenie to nie miało zastosowania w odniesieniu do ustalania na nowo stawki dziennej kary łącznej grzywny orzekanej także w odniesieniu do przestępstw popełnionych w 2004 r. Nie ma przy tym znaczenia, że te wcześniej popełnione przestępstwa nie miały charakteru przestępstw skarbowych. Zgodnie z art. 39 § 2 k.k.s w razie skazania za zbiegające się przestępstwo skarbowe i przestępstwo określone w innej ustawie karnej, sąd wymierza karę za zasadach określonych w kodeksie karnym skarbowym. Kodeks ten stanowi w art. 39 § 1, że karę łączną wymierza się w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa skarbowe do ich sumy, nie przekraczając jednak 1080 stawek dziennych grzywny, w pozostałym jednak zakresie, wynikającym z treści art. 20 k.k.s, odsyła do uregulowań zawartych w Kodeksie karnym. Brak jest w tym zakresie regulacji, która w przypadku ustalania wysokości stawki dziennej w przypadku kary łącznej grzywny orzekanej za zbiegające się przestępstwa skarbowe i inne przestępstwa, nakazywała przyjmować jako minimalną wysokość tej stawki, najwyższą kwotę ustaloną jako wysokość jednej stawki dziennej grzywny orzeczonej za zbiegające się przestępstwo skarbowe. Taka regulacja byłaby zresztą sprzeczna z ratio legis instytucji zawartej w art. 86 § 2 k.k. Sens ustalania na nowo wysokości stawki dziennej w przypadku orzekania kary łącznej grzywny polega na jej dostosowaniu do aktualnej sytuacji majątkowej skazanego. Nawet więc przyjmując, że wysokość stawki dziennej grzywny ustalona w zaskarżonym wyroku za jednostkowe przestępstwa skarbowe opisane w pkt XXI, XXII XXIII wykraczała poniżej ustawowego minimum, nie miało to znaczenia dla granic, w jakich można było ustalić wysokość stawki dziennej kary łącznej grzywny. Zgodnie bowiem ze stosowanym na podstawie art. 20 k.k.s., art. 86 § 2 k.k., wymierzając karę łączną grzywny, sąd określa na nowo wysokość stawki dziennej.

Autor kasacji niepoprawnie wskazał na stan prawny obowiązujący w czasie popełnienia czynu zabronionego z pkt XXI aktu oskarżenia jako podstawę normatywną zarzutu naruszenia prawa przez zaskarżony wyrok. Już choćby z tego powodu, mając na względzie kierunek kasacji (na niekorzyść) nie można było tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia prawomocnych wyroków uwzględnić. Nie zmienia to faktu, że istotnie wysokość stawki dziennej kary łącznej grzywny (nawet mając na uwadze najwzględniejszy dla skazanego w tym zakresie stan prawny z roku 2004) nie była ustalona prawidłowo, choć przekroczenie granicy minimalnej nie było tak znaczące, wynosiło bowiem 7 zł i 47 gr (1/30 kwoty minimalnego wynagrodzenia w roku 2004 wynosiła 27 zł 47 groszy). Przekroczenie to, w okolicznościach badanej sprawy i tak nie uzasadniałoby jednak twierdzenia, że zaskarżony wyrok w sposób rażący naruszył w ten sposób obowiązujące prawo.

Termin „rażące” naruszenie prawa nie może być interpretowany w sposób abstrakcyjny, ale w każdym przypadku musi być odnoszony do realiów konkretnej sprawy. To w kontekście okoliczności faktycznych danej sprawy określone odstępstwo od obowiązujących przepisów prawa nabiera charakteru rażącego ich naruszenia. Istotna jest także wykładnia funkcjonalna – konsekwencją stwierdzenia rażącego naruszenia prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia powinno być uchylenie prawomocnego orzeczenia. Podzielić należy zapatrywania Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 28 lutego 2018 r., IV KK 214/17, iż „rażące naruszenie prawa, mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, zachodzi wówczas, gdy jest ono niewątpliwe i oczywiste, przy czym chodzi tutaj nie tyle o łatwość stwierdzenia danego uchybienia, ile o jego rangę i natężenie stopnia nieprawidłowości oraz zasadniczy (hipotetyczny, zaś w odniesieniu do naruszenia przepisu prawa materialnego realny) wpływ tego uchybienia na treść orzeczenia odwoławczego” oraz w postanowieniu z dnia 20 lutego 2018 r., V KK 393/17, że: „o rażącym naruszeniu prawa można mówić tylko w odniesieniu do jego bardzo poważnego naruszenia, zbliżonego w swojej randze do bezwzględnej przyczyny odwoławczej”.

Ta właśnie funkcjonalna wykładnia nakazuje przyjąć, za rażące naruszenie prawa to takie, które wyklucza pozostawienie danego wyroku w obrocie prawnym bowiem miałyby to charakter oczywistej niesprawiedliwości. Nie bez powodu

ustawodawca zawęził wydanie przez Sąd Najwyższy wyroku kasatoryjnego wyłącznie do tych przypadków. Stabilność prawomocnych rozstrzygnięć jest bowiem ważną wartością konstytucyjną, bezpośrednio zakorzenioną w fundamentalnej zasadzie zaufania obywatela do państwa. Ocena ewentualnej ingerencji w prawomocne rozstrzygnięcie sądowe, nawet obarczone określonymi błędami, musi być także rozważana w perspektywie konsekwencji, jakie mogą wynikać z uchylenia tego rozstrzygnięcia – także w perspektywie realizacji celów prawa karnego, zasady sprawności procesu karnego oraz określonych kosztów społecznych i ekonomicznych. Ta funkcjonalna perspektywa wyznacza dopiero treść terminu „rażące” naruszenie prawa w odniesieniu do konkretnej sprawy.

Mając na uwadze te ogólne kryteria, należało stwierdzić, że miarą dolegliwości grzywny orzekanej jako kara lub kara łączna za przestępstwo lub zbieg przestępstw jest liczba stawek dziennych, która w niniejszej sprawie mieściła się w ustawowych ramach. Wysokość stawki dziennej, co prawda, została określona w wymiarze niższym, niż wyznaczała to granica ustawowa, ale wysokość ta, zaakceptowana zarówno przez prokuratora, jak i sąd weryfikujący wniosek prokuratora o wymierzenie sprawcy konkretnej kary łącznej grzywny, nie była rażąco niższa. Oceniając charakter naruszenia należało przy tym mieć na uwadze ogólny wymiar kary w niniejszej sprawie, zakres i sumę orzeczonych środków kompensacyjnych oraz fakt, że do tego rozstrzygnięcia doszło w trybie konsensualnym w rozbudowanej sprawie gospodarczej obejmującej bardzo wiele zarzutów. Uchylenie wyroku, które z uwagi na zarzut naruszenia prawa procesowego związanego z trybem konsensualnym, musiałoby obejmować całość zawartych w nim rozstrzygnięć zarówno w odniesieniu do winy jak i wszystkich konsekwencji skazania, nie daje gwarancji, że w sprawie, której dotyczy kasacja zostałyby zachowana zasada sprawności postępowania.

Wskazany powyżej powyższy kontekst stwierdzonego naruszenia prawa, nie pozwala przyjąć, że miało ono charakter rażący w tym stopniu, że powinno prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku.